

ПОГЛЕДЪТ НА ОПТИМИСТА – ГЕОРГИ АНГЕЛОВ

НЯМА ХОРА!

По време на кризата основните оплаквания на бизнеса бяха свързани със стагнация на пазарите, липса на финансиране и инвестиции, забавени плащания и други подобни. Много работодатели съкращаваха ненужни служители, за да съкратят разходите. В последно време обаче ситуацията е диаметрално променена – във все повече сектори производството се разширява, но този процес се сблъсква с нов проблем: няма хора.

Разбира се, проблемът не е съвсем нов, а по-скоро стар, но (временно) забравен – в пика на добрите години за икономиката през 2008 г. безработицата беше спаднала до исторически минимум и при високите темпове на икономически растеж липсата на работници стана толкова тежка, че започнахме да „внасяме“ виевнамци. След това удари финансовата криза, започнаха съкращенията и проблемът с липсата на работници изчезна. Но само временно.

От години за липсата на достатъчно квалифицирани служители алармират от ИТ сектора – експортно насоченият сектор се развива бързо и създава повече работни места, отколкото е броят на специалистите „произведени“ от местните университети. Конкуренцията за служители доведе до бързо увеличение на заплатите – в момента това е най-високоплатеният сектор на българската икономика. Компаниите отгавна

настояват за реформи, които да стимулират университетите да задоволят търсенето на кадри, а наскоро се пребориха и за по-лесно допускане на чуждестранни висококвалифицирани специалисти.

Проблемите вече съвсем не се ограничават до ИТ сектора. Все повече сектори и отрасли започват да изпитват дефицит на работна ръка. При това не говорим само за София. Индустриалните зони около Пловдив също все повече срещат съ-

щия проблем – разширяването на инвестициите и на производството е ограничено от трудностите при осигуряване на нови служители. Компаниите ежедневно транспортират хора от десетки километри разстояние и започват да правят собствени образователни и обучителни програми.

В някакъв смисъл трудностите при намиране на работна ръка са положителен индикатор – те показват, че икономиката и заетостта се възстановяват. Наистина, за последната година наетите по трудов договор в частния сектор са се увеличили с 50 хил. души, а безработицата намалява с едни от най-високите темпове в Европа. Така че имаме процес на нормализация, т.е. връщане към ситуация, при която компаниите са принудени да се конкурират за служители. Обаче това не е всичко.

Въпреки че има дефицит на кадри в много сектори, все още има значителен брой безработни. Тези две явления се наблюда-

ват едновременно поради простата причина, че най-вече се търсят квалифицирани служители, а повечето безработни са с ниско образование и без квалификация. Това е структурен проблем на българската образователна и социална система, който едновременно създава проблеми на бизнеса (липса на квалифицирани кадри) и на домакинствата (безработица и ниски доходи). Образованието и квалификацията са ключови.

Нещо повече, има изключително търсене на някои специалности и професии – а училищата и университетите бълват специалисти по съвсем други специалности. Това отново е структурен проблем, в голяма степен изкуствено предизвикан, който задушава бързо развиващите се сектори, защото насочва държавното финансиране към производство на ненужни кадри. В крайна сметка не е важно просто младежите да имат каквато и да е диплома от каквото и

да е университет – структурата на завършилите трябва да отговаря на нуждите на икономиката. В противен случай ще продължи

ИМА ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ТЪРСЕНЕ НА НЯКОИ СПЕЦИАЛНОСТИ И ПРОФЕСИИ – А УЧИЛИЩАТА И УНИВЕРСИТЕТИТЕ БЪЛВАТ СПЕЦИАЛИСТИ ПО СЪВСЕМ ДРУГИ СПЕЦИАЛНОСТИ

практиката висшестепенни да работят като продавачи и сервитьори, а в същото време да се отчита дефицит на кадри.

Демографията, разбира се, също оказва своето влияние. Но то не бива да се надценява, защото има много по-силни недемографски фак-

тори – например ранното пенсиониране, което едновременно тежи на държавния бюджет и в същото време намалява предлагането на труд. От друга страна, липсата на детски градини лишава много хора от възможност да се върнат на работа по-рано (подобен проблем има и при грижата за възрастни хора).

Емиграцията в чужбина също в много случаи се поражда от неуредици, влошаващи качеството на животта (вкл. проблеми с нивото на образованието, здравеопазването, администрацията и пр.).

Въпреки всичко увеличеното търсене на работна ръка е нещо положително. Това създава проблеми, но като цяло е шанс за увеличение на потенциала на икономиката. Предизвикателството е да се ускори реформите в образованието и институциите, така че това увеличено търсене да бъде съпътствано с увеличено предлагане на квалифициран труд.

